

Prilog povijesti lovstva u Hlebinama uz 70. obljetnicu LU *Lisica* Hlebine

ZVONIMIR IŠTVAN

1. Uvod

Lov i lovne aktivnosti u Hrvatskoj imaju dugu tradiciju. U početku je lov bio slobodan za sve žitelje, međutim, plemstvo je kasnije počelo svojatati to pravo pa je regalno pravo lova na plemenitu divljač bilo i potvrđeno početkom 16. stoljeća Dekretom kralja Vladislava II. Seljaci (kmetovi) su u tom slučaju mogli loviti samo grabežljivce, dok im je lov na jelene, srne, zečeve, veprove, fazane, trčke i lještanke bio zabranjen jer oni se imaju baviti ratarstvom, a ne lovom. Privilegirano pravo lova se zadržalo sve do sredine 19. stoljeća, kada dolazi do novih društveno-političkih previranja u ovom dijelu Europe, ali i zbog naglog porasta krivolova i osiromašenja lovišta. Krajem 19. stoljeća kralj Franjo Josip I. donosi Zakon o lovu kojim je spojio pravo lova s pravom vlasništva nad zemljištem (dominalni sustav). Ovaj zakon je ostao na snazi sve do 1931. godine kada je donijet novi zakon o lovu kojim je omogućeno i seljacima da licitiraju lovišta i tako ih iskoriste za svoje gospodarske potrebe.¹ U listopadu 1939. godine *Hrvatski seljački lovački pokret* traži od vlasti Banovine Hrvatske da se na cijelom njenom području uvede jedinstveni zakupni sustav lova. Također, traže i promjenu zakona o lovu jer je postojeći pristran, a po zimi bi napredni lovci trebali održavati tečaje-

ve po selima. Kako je velik dio seljaka i građana zakupnika krivo razumio rezoluciju koju je tražio *Hrvatski seljački lovački pokret* (počeli su masovno krivoloviti) do značajnijeg pomaka u organizaciji lovstva nije došlo. Ubrzo dolazi i Drugi svjetski rat, kao i dražbe lovišta u razdoblju od 1940. do 1945. godine. Tako je i s osnivanjem novih lovačkih društava došlo upravo u tom vremenskom razdoblju. Prvi poslijeratni zakon o lovu donesen je tek 1949. godine, a prije njega Opći zakon o lovu, 1947. godine.²

2. Lovište Hlebine

Veliki utjecaj na formiranje krajolika oko Hlebina imala je rijeka Drava koja je često mijenjala svoje korito i plavila ovo područje pretvarajući ga svojim nanosima u aluvijalnu nizinu. Upravo zbog toga je čitavo područje Hlebina u 18. i 19. stoljeću bilo močvarno i teško prohodno osim za vrijeme ljetnih suša kada se moglo kretati širim područjem. Krajem 18. stoljeća počinju radovi na izgradnji *zagata* i nasipa uz Dravu pa tako i mogućnost da se na nešto povišenijim terenima osvoji zemljište za poljoprivrednu proizvodnju, odnosno formiranje livada i oranica. Tereni bliže Dravi i njenim rukavcima obrasli su pak trstikom i pionirskim vrstama šumskog drveća (vrba, topola, joha) koje postepeno prelaze u *pridravske vr-bake* kakve i danas možemo naći. Na nešto vi-

¹ ETTINGER, Josip: *Hrvatski lovđžija, Priručnik za lovce, šumare i sve prijatelje lova*. Zagreb: Knjižara Lav, Hartmana, I. – IV. 1897.; MUSTAPIĆ, Zvonko: *Lovstvo*. Zagreb: Hrvatski lovački savez, 2004., 5–14.

² ŠUTE, Ivica: *Hrvatska seljačka lovačka društva i organizacija lova*. // *Ekonomika i ekohistorija*, V, 1, Zagreb: Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju, 2009., 115–123.

Sl. 1. Hlebine s okolicom na vojnoj karti iz 1782. godine. Bogatstvo šuma, blizina rijeke Drave i njen utjecaj na prostor (M. Z. Ištvan, Molve).

šim nadmorskim visinama pojavile su se šume hrasta lužnjaka koje su tijekom 19. i tijekom prve polovice 20. stoljeća bile intenzivno sječene.³ Upravo ovakvi tereni koje je postepeno osvajala i divljač bili su interesantni domaćim, ali i vanjskim lovozakupnicima.

Lovište Hlebine spominje se krajem 19. stoljeća kada je 1893. godine za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju donesen Zakon o lovu. Tim Zakonom o lovu od 27. travnja 1893. godine pravo lova imaju vlasnici zemljišta (privatnici, veleposjednici) čiji je posjed veći od 400 jutara (rali), odnosno upravne općine koje su također vlasnici zemljišta s površinom od najmanje 1.000 jutara. Nakon ustanovljenja privatnih lovišta ustanovljuju se općinska lovišta u koja ulazi i sva površina koja nije ušla u privatna. Veleposjednik je mogao uzeti u zakup i ta općinska lovišta, ali je zakupninu određivala kotarska oblast, odnosno gradsko poglavarstvo. Ako za ta lovišta nije bio zainteresiran niti jedan privatnik odnosno veleposjednik, takva općinska lovišta daju se uzakup na razdoblje od 15 godina najboljem ponudачu, a ponuditelj mora položiti 50% isključne cijene za dotično lovište. U ovom slučaju općina ne može uzeti lovište u zakup, već ga u zakup mogu uzeti najviše petorica zakupnika. Uz do-

zvolu kotarske oblasti, lovište se može dati i u podzakup. Nakon završene dražbe novi je zakupnik odmah morao izaslaniku kotarske oblasti položiti dvogodišnju zakupninu, i to (naravno) u gotovini. Osim gotovine, postojala je i mogućnost pologa državnih obveznica uz određene uvjete.⁴

Na temelju članka 16. spomenutog zakona lov se nije smio obavljati kako slijedi: zec od 15. 1. do 31. 8., fazani od 15. 1. do 1. 9.; trčke od 15. 12. do 15. 8.; divlje guske, patke (moгуće i s mrežama), golubovi i ptice močvarice od 15. 2. do 15. 6., a šljuke i prepelice od 15. 4. do 1. 8. Što se tiče visoke divljači, jeleni se nisu smjeli loviti od 15. 10. do 1. 7., a košute od 1. 1. do 15. 10. Srnjaci se nisu smjeli loviti od 1. 1. do 1. 10., ali dozvolom županijske oblasti lov srnjaka je bio moguć vabljenjem i od 1. travnja. Ulovljena divljač se smjela prodavati, ali je bilo potrebno dokazati porijeklo iste i imati iskaznice koje su vrijedile 8 dana. Lov je bio zabranjen na oranicama od 1. veljače pa sve dok se usjevi ne uberu, a na livadama se nije smjelo loviti od 1. travnja do otkosa otave. Niti vinogradi nisu bili pošteđeni lovostaje, tako se u vinogradu ne smije loviti u razdoblju od 1. ve-

3 FELETAR, Dragutin: *Razvoj naseljenosti i stanovništva hlebinske Podravine*. // *Hlebinski almanah 1* (ur. Milan Pakasin), Hlebine: NK Lipa Hlebine, 1984., 29–55.

4 *Lovačko-ribarski viestnik*, 6, Zagreb: Društvo za gojenje lova, lipanj 1893.; KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira; WAGNER, Elizabeta, *Lov i plemstvo u Hrvatskoj i Slavoniji*. // *Ekonomska i ekohistorija*, V, 1, Zagreb: Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju, 2009., 44–58.

Sl. 2. Hlebine i okolica na vojnoj karti iz 1879. godine s vidljivim bogatstvom šuma, mnogobrojnim meandrima i rukavcima rijeke Drave (vl. Z. Istvan, Molve).

ljače pa sve do berbe grožđa.⁵

Lovište Hlebine se u tom smislu prvi puta spominje 5. studenoga 1893. godine kada je *Lovište porezne občine Hlebine* na dražbi s površinom od 8.009 jutara⁶, po isključnoj cijeni od 8 forinti. Dakle, općina je vrlo brzo pripremila svoje lovište za dražbu, a prema spomenutom Zakonu o lovu iz travnja iste godine. Je li lovište prošlo na dražbi nije poznato, ali s obzirom da je već druga dražba za isto lovište održana 27. srpnja 1897. godine kada je isključna cijena 12 forinti, za pretpostaviti je da nije bilo zainteresiranih lovozakupnika. Lovište je ponovo na dražbi 4. svibnja 1898. godine, no sada je isključna cijena već 55 forinti. Tada je lovište vjerojatno prvi puta zakupljeno na razdoblje do Prvog svjetskog rata.⁷ U tom su vremenu

lovišta davana u zakup na 15 godina.

Prvi svjetski rat je donio mnogo štete na divljači i lovištima jer su bila prepuštena samovolji vojske i stanovnika. Divljač je pak posebno stradala krajem rata kada su šume bile pune odbjeglih vojnika, odnosno dezertera što je rezultiralo rapidnim smanjenjem fonda divljači.

Prvobitno lovište Hlebine, koje je imalo površinu od 8.009 jutara kasnije je razdijeljeno na više manjih lovišta pa se tako 1931. godine na javnoj dražbi nalazi lovište *Sušinski berek – Gabajeva greda* s površinom od 1.122,14 katastarskih jutara po isključnoj cijeni od 4.000 dinara. Rješenjem Kraljevske banske uprave Savske banovine, Poljoprivrednog odjeljenja III. od 22. veljače 1931. godine, broj 13398, raspisana je javna usmena dražba spomenutog lovišta šumske uprave Imovne Općine

5 KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira; WAGNER, Elizabeta, *Nav. dj.*, 44–58.

6 Ovo je, naime, čitava površina tadašnje općine Hlebine koja je ponuđena u zakup. Površina je naknadno smanjena na 5.272 jutra jer je poreskoj općini Sigetec, općine Drnje vraćeno 2.737 jutara zemljišta. Od tih, otprilike 5.300 jutara, bilo je oko 3.200 jutara oranica, livada, vrtova i voćnjaka, oko 500 jutara pašnjaka, 800 jutara šuma i oko 600 jutara pridravskih i neplodnih polja. Ova se dogodilo krajem 1896. godine kada je politička općina Peteranec podijeljena na tri upravne općine: Peteranec, Hlebine i Drnje. DOLENEC, Stjepan: *Neke osobine razvoja uprave u Hlebinama do 1945. godine.* // Hlebinski almanah 1 (ur. Milan Pakasin), Hlebine: NK Lipa Hlebine, 1984., 175–180.

7 Osim lovišta Hlebine, 1897. godine u zakup se daju i lovišta

občine Peteranec s površinom od 4.746 rali uz isključnu cijenu od 12 forinti, *lovište občine Drnje* s površinom od 3.153 rali s isključnom cijenom od 12 forinti, *lovište občine Sigetec* za 4.653 rali i cijenom od 12 forinti te lovište poreznih občina Novigrad Javorovac s površinom od 5.414 rali za 13 forinti. Iduće, 1898. godine uz hlebinsko lovište, na dražbi je ponovo i lovište *občine Drnje, Glovovac – Plavšinc* i *Delovi* s površinom od 6.678 rali uz isključnu cijenu od 10 forinti, *lovište Novigrad – Javorovac* te *Gola – Gotalovec* s površinom od 5.013 rali i uz isključnu cijenu od 41 forinta.: *Lovačko-ribarski viestnik*, 12, Zagreb: Društvo za gojenje lova, kolovoz 1893.; *Lovačko-ribarski viestnik*, 8, Zagreb: Društvo za gojenje lova, kolovoz 1897.; *Lovačko-ribarski viestnik*, 5, Zagreb: Društvo za gojenje lova, svibanj 1898.

Đurđevac u Novigradu za dan 30. srpnja 1931. godine u 9 sati. Imovnu Općinu Đurđevačku u to vrijeme zastupa direktor Ernest Valentić.⁸

Lovište u zakup tada uzimaju trojica lovaca zakupnika, koji već iste godine kreću s lovnim aktivnostima u lovištu pa se jednom razglednicom iz Hlebina, poslanom 7. prosinca 1931. godine, javljaju svom prijatelju lovcu Stjepanu Kmetiću u Varaždinske Toplice kako su već tri dana u lovu u Hlebinama i da ga se rado sjećaju. U potpisu je Posavec i još 5 – 6 lovaca, ali su potpisi nečitljivi.

Iste godine, 5. prosinca stupa na snagu novi Zakon o lovstvu, kojim je ujedinjeno lovno pravo tadašnje države⁹ na način da je pravo lova spojeno sa zemljišnim vlasništvom. Ovim novim zakonom i seljacima je omogućeno da licitiraju lovišta i tako ih iskoriste za svoje gospodarske potrebe. Kako je do tog vremena lov bio uređen na zakupnom sistemu, uz naknadu i sada vlasnika zemljišta na kojem se lovilo, naveda se uzimaju veći kompleksi zemljišta od najmanje 200 hektara kao jedna cjelina, odnosno cijele upravne općine pa se ta zemljišta daju u zakup pojedinim osobama. Zakupnina u tom slučaju pripada vlasnicima zemljišta, odnosno upravnoj općini. Upravo iz tih razloga su zakupnici i hlebinskih lovišta do tada bili uglavnom imućni ljudi iz gradova, a ponegdje i seljaci.¹⁰

Da su se zakupnici lovišta *Sušinski berek – Gabajeva greda* dobro brinuli o lovištu i uzgoju divljači, govori i opis lovišta u članku Stjepana Samobora objavljenom u *Lovačkom vjesniku* iz 1934. godine gdje piše: „... lovište je uzorno uređeno, osobito ako ga usporedimo sa susjednim lovištima što se pripisuje upravi đurđevačke imovne općine čije je vlasništvo kao i zakupnicima lovišta. Ima tu stare, debele šume, mlade šume u kome raste na vlažnijim mjestima jarmen, a na suhom tlu po čitavoj branjevini uz kupinu i trave raste drvenka. Najpodesnije dakle za svaku divljač. Lovište je ispresijecano širokim, očišćenim linijama i prosjekama, koje su samo djelomice zasijane he-

8 *Lovačko-ribarski vjesnik*, 8, Zagreb: Društvo za gojenje lova, kolovoz 1931., 360.

9 Do tog datuma u čitavoj Kraljevini Jugoslaviji postojalo je sedam raznih zakona o lovstvu: srpski, crnogorski, bosanskohercegovački, dalmatinski, hrvatsko-slavonski, mađarski, kranjski i štajerski.

10 ŠUTE, Ivica: *Nav. dj.*, 115–123.

Sl. 3. Razglednica Hlebina kojom su se lovci 1931. godine javili svome prijatelju u Varaždinske Toplice. Zgrada na razglednici je trgovina mješovitom robom Andre Posavca, trgovca iz Hlebina (vl. Z. Istvan, Molve).

ljdom, prosom ili kukuruzom pa i topinamburum da bi divljač imala dovoljno hrane. Načinjeno je i nekoliko barica u kojima ima uvijek dosta vode, a odmah uz vodu su stavljena i solišta za srnad. Na svakom pak većem raskrižju postavljene su videlice (čeke). To su na četiri stupa, koji su do sedam metara visoki, smještene malene hutice pokrivene daskama i ispletene pleterom. U njima se može kao u maloj kućici udobno, nezapaženo sjediti i promatrati okolinu. Načinjena su i četiri prozorčića, na svaku stranu po jedan. Zaista je divno gledati u ranu zoru ili pred večer onu mnogobrojnu divljač, koja izlazi na prosjeka, bilo da traži hranu, bilo da ih samo pretrčava, a vidi je se na stotine metara daleko. Tu se vidi više grupa fazanka sa svojim pilićima najedanput, koji bezbrižno traže hranu uz piskanje poput male purice, dok brižna majka budno pazi i ogleđava se na sve strane, ne kruži li jastreb nad njima, ne vreba li na njih lija ili ne prijete li im druga kakva opasnost. Za jutarnje i večernje čeke može se vidjeti oko pedeset zečeva. Stari s mladima pa i s onim najmanjima i to po dva, tri do četiri i više u grupi, natjeravaju se, igraju, pasu i uživaju u prirodnoj slobodi. Čuje se sa svih strana i cvrkut trčaka, kojih ovdje također mnogo imade, osobito ove godine, koja im u svemu pogoduje. Srne se mogu lijepo promatrati. Dogodilo mi se doduše, da na čekanju od 3 do 4 sata nisam vidio ni srneće dlake, no drugi puta sam vidio u istom razmaku vremena 5, 6 pa i 10 komada, ali rijetko kada podesnog srnjaka za odstrijel.¹¹

U razdoblju do 1938. godine lovište je u

11 *Lovačko-ribarski vjesnik*, 8, Zagreb: Društvo za gojenje lova, kolovoz 1934., 357–361.

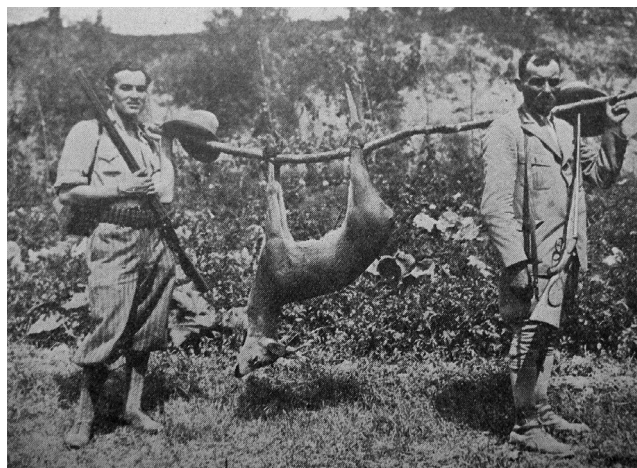
zakupu trojice zakupnika, a najstariji od njih je Martin, lovnik je neki dr. T. dok je upravitelj lovišta Franjo Posavec.¹² Lovovi se održavaju obično za *Martinje* (jednom godišnje da se ne uznemiruje divljač) kao počast najstarijem lovozakupniku Martinu. Sitne divljači ima mnogo jer ima sve uvjete za održanje (uzgoj, hranu i zaštitu). To je divljači pruženo na skoro 1.000 jutara, a polovica toga je branjevina od 3 do 5 metara visoka dok je ostala polovica niža branjevina i polje. Osim sitne divljači, ima i desetak srna, a odstrijeljeno je i pet srnjaka od kojih su neki kapitalni primjerci. U lovištu ima zeca, trčki, fazana te šljuka. Ako ostane fazana previše u omjeru prema kokama, oni se love i živi se prodaju za daljnji uzgoj. U lovovima koji su održani 1933. i 1934. godine odstrijeljeno je: 1933. godine – 200 zečeva, 127 fazana, 20 trčki, 5 šljuka i 2 lisice, a 1934. godine – 203 zeca, 131 fazan, 50 trčki, 1 šljuka i 1 lisica. U martinjskom lovu 1934. godine lovilo se dva dana. Prvi dan lovilo je 22, a drugi dan 20 lovaca, s pripadajućim čuvarima i pomoćnim osobljem. Zbog lova u gušćoj branjevini, prvi dan je sudjelovalo 40 pogoniča, dok je drugi dan lov bio u nižoj branjevini i u polju pa je pogoniča bilo upola manje, 20. U samo sat i pol lova, u jednom od spomenutih dana, odstrijeljeno je 100 zečeva! Bilo je i velikih jata trčki u polju, ali su se daleko dizala. Kad se lovila branjevina, lovci su bili postavljeni na prosjekama, na tridesetak metara udaljenosti jedan od drugoga, i to na mjestima koja su bila obilježena brojevima. Nakon završenog lova, bila bi zajednička večera, odnosno sutradan ručak.¹³

Neposredno pred Drugi svjetski rat lovište Hlebine je u zakupu Franje Posavca, Jakuba i Pavela Dolenca te Đure Matine kao zakupnika. U zakupu su predjeli zvani Popovice, Prevale, Banovice, Dlakovice pa sve do Drave.¹⁴

12 Franjo (Stjepana) Posavec po zanimanju bankar, rođen 1915. godine najstariji je unuk Andre Posavca, poznatog hlebinskog trgovca, čija je trgovina mješovitom robom bila na mjestu današnje krčme *Naiva* u samom centru Hlebina. *Status animarum župe Hlebine*, uvid izvršen 29. 3. 2016.; Kazivačica: GAŽI, Bara (1931.), Gajeva 65, Hlebine (29. 3. 2016.).

13 *Lovačko-ribarski vjesnik*, 2, Zagreb: Društvo za gojenje lova, veljača 1935.

14 ZGORELEC, Vladimir: *Razvoj lovstva u Hlebinama*. // Hlebinski almanah 1(ur., Milan Pakasin), Hlebine: NK Lipa Hlebine, 1984., 157–163.

Sl. 4. Stjepan Kmetić i Franjo Posavec s odstrijeljenim srnjakom u lovištu Gabajeva Gređa 1934. godine (*Lovačko-ribarski vjesnik* 8. 8. 1931. godine, 359).

Godine 1939. stvaranjem Banovine Hrvatske nastala je dvojnost u lovnom sustavu jer su Banovini Hrvatskoj priključeni Dalmacija te jedan dio Bosne i Hercegovine, gdje je postojao regalni sustav lovstva gdje je država prisvojila pravo lova bez obzira na to čije je zemljište. Ovakav sustav je imao za posljedicu veliki broj lovaca, lov bez lovostaja što u konačnici ima za cilj malo brojno stanje divljači te povećan krivolov. Za razliku od regalnog, dominalni sustav (zakupni) omogućavao je upravnim općinama da lovište putem javne dražbe dodijele najboljim ponuđačima na 12 godina, a zakupnina ide u korist općine te se tako smanjuju općinski nameti. Ovo je najprihvatljiviji i najbolji sustav zakupa koji u konačnici ima i veću brojnost divljači u lovištu.¹⁵

Kako bi se na cijelom području Banovine Hrvatske uveo dominalni (zakupni) sustav lovstva, 17. listopada 1939. godine deputacija hrvatskog seljačkog lovačkog pokreta predaje rezoluciju banu Šubišiću u kojoj traže: da se lov vodi kod Banske uprave u organizaciji i administraciji šumarstva te da se na cijelom području Banovine uvede zakupni sustav lova. Između ostalih, tražili su da se uspostavi lovočuvarska služba, da se ponište sve dotadašnje dražbe lovišta te da se lovišta ponovo uspostave od 1940. godine i na koncu da se promijeni Zakon o lovu. Rezoluciju su, i seljaci i građani, tumačili uglavnom krivo pa je u lovištima zapravo procvao krivolov koji će biti glavna zapreka napretku lovstva u Hrvatskoj. Naime, i seljaci i građani su haračili lovištima, jedni što su to pravo dobili, a drugi bojeći se da će

15 ŠUTE, Ivica: *Nav. dj.*, 115–123.

ga tek izgubiti.¹⁶

Kako većina lovišta dolazi na dražbu između 1940. i 1945. godine, tako i do osnivanja lovačkih društava dolazi upravo u tom razdoblju,¹⁷ odnosno nakon što je donesen novi Opći zakon o lovu, 1947. godine, odnosno prvi republički Zakon o lovu, 1949. godine. Nakon rata, i u Hlebinama dolazi do osnivanja lovačkog društva *Lisica* Hlebine, i to u dvorištu jednog od prijašnjih suzakupnika Đure Matine. Inicijativni odbor (Franjo Generalić, Đuro Matina, Đuro Hegeđušić, Martin Međimorec i Jakob Benotić) iz travnja 1946. godine sazvao je za 16. svibnja Osnivačku skupštinu i tako je – ispred štaglja, a pored vinskog podruma u današnjoj Gajevoj ulici na broju 68 – osnovano hlebinsko lovačko društvo *Lisica*.¹⁸

3. Zaključak

Lovstvo u Hlebinama ima dugu tradiciju zahvaljujući povoljnom geografskom položaju i vegetaciji, a najviše je ovisilo o državnoj lovnoj politici u Austro-Ugarskoj Monarhiji i Kraljevini Jugoslaviji. Od te politike najviše su koristili imali privatni veleposjednici te općine i kotarevi, dok su seljaci mogli iskorištavati lovišta za svoje gospodarske potrebe tek od 1931. godine. Unatoč stalnom mijenjanju vlasnika i državne lovne politike te Prvom i Drugom svjetskom ratu koji su smanjili fond divljači, lovstvo u Hlebinama održalo se do današnjih dana.

Literatura

- DOLENEC, Stjepan: *Neke osobine razvoja uprave u Hlebinama do 1945. godine*. // Hlebinski almanah 1 (ur. Milan Pakasin), Hlebine: NK Lipa Hlebine, 1984., 175–180.
- ETTINGER, Josip: *Hrvatski lovđžija, Priručnik za lovce, šumare i sve prijatelje lova*. Zagreb: Knjižara Lav. Hartmana, 1897., I. – IV.
- FELETAR, Dragutin: *Razvojnaseľjenosti i stanovništva hlebinske Podravine*. // Hlebinski almanah 1 (ur., Mi-

- lan Pakasin), Hlebine: NK Lipa Hlebine, 1984., 29–55.
- KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira; WAGNER, Elizabeta: *Lov i plemstvo u Hrvatskoj i Slavoniji*. // Ekonomska i ekohistorija, V, 1, Zagreb: Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju, 2009., 44–58.
- MUSTAPIĆ, Zvonko: *Lovstvo*. Zagreb: Hrvatski lovački savez, 2004., 5–14.
- ŠUTE, Ivica: *Hrvatska seljačka lovačka društva i organizacija lova*: Ekonomska i ekohistorija, V, 1, Zagreb: Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju, 2009., 115–123.
- VALENTIĆ, Mirko: *Hrvatska na tajnim zemljovidima 18. i 19. stoljeća – Đurđevačka pukovnija*. Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2003., 108–112.
- ZGORELEC, Vladimir: *Razvoj lovstva u Hlebinama*. // Hlebinski almanah 1 (ur. Milan Pakasin), Hlebine: NK Lipa Hlebine, 1984., 157–163.
- *Osamdeset godina pod Hubertusom*, Spomen-knjiga Hrvatskog lovačkog saveza. Zagreb: Hrvatski lovački savez, 2005., 17–85.

Izvori

- *Lovačko-ribarski viestnik*, 6, Zagreb: Društvo za gojenje lova, lipanj 1893. godine
- *Lovačko-ribarski viestnik*, 12, Zagreb: Društvo za gojenje lova, kolovoz 1893. godine
- *Lovačko-ribarski viestnik*, 8, Zagreb: Društvo za gojenje lova, kolovoz 1897. godine
- *Lovačko-ribarski viestnik*, 5, Zagreb: Društvo za gojenje lova, svibanj 1898. godine
- *Lovačko-ribarski vjesnik*, 8, Zagreb: Društvo za gojenje lova, kolovoz 1931. godine
- *Lovačko-ribarski vjesnik*, 8, Zagreb: Društvo za gojenje lova, kolovoz 1934. godine
- *Lovačko-ribarski vjesnik*, 2, Zagreb: Društvo za gojenje lova, veljača 1935. godine
- *Status animarum* župe Hlebine.

Internetski izvori

- <http://www.hlebine.hr/index.php/8-iz-opcine/171-o-povijesti-lovstva-u-hlebinama-uz-70-obljetnicu-lulisica-hlebine> (1. 4. 2016.).

Kazivačica

- GAŽI, Bara (1931.): Gajeva 65, Hlebine (29. 3. 2016.).

¹⁶ Isto.

¹⁷ Ministarstvo šumarstva Federativne Narodne Republike Hrvatske donosi 11. rujna 1945. godine raspis (uredbu) o osnivanju lovačkih društava, a 29. listopada uredbu o uređenju lovnih odnosa i lovnog gospodarstva.

¹⁸ ZGORELEC, Vladimir: *Nav. dj.*, 157–163.